

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מג.

עין משפט נר מצוה

קל א מיי פטוי הני
 עדות הו' ד סמנ לאוין
 קט טושי' ח' לו ספיק
 ח:
 קלא ב מיי פטוי' שם הל'
 ג סמנ שם טושי' שם
 שם ספיק טו:
 קלב ג טושי' שם ספיק
 ח:
 קלב ד מיי פטוי' הני
 ד סמנ שם טושי' שם
 ספיק יט וס' א ספיק י:
 קלה ה' ז מיי שם ה' ג
 וסמנ שם טושי' ח' מ'
 ס' ג שם וס' לו ספיק כ:
 קלה ח טושי' ח' מ' ס' פ'
 קטו ספיק ח ועין
 טז:

רבינו גרשום (המשך)

לא אמר אלא כלום מי שאמר
 להחירו דין ודברים אין לי
 בשדה וזרשתי' לא מסתלק
 דהא קא חזינן דאית ליה וכן
 הכי נמי להיכא דאמר ליה
 אין לי עסק בה ודי
 מסתלקת ממנה הא קא
 חזינן דאית ליה חלק בה
 ומשי' לא אמר כלום וברגע
 בעדות הוא: בשקנו מידו.
 דלית ליה לחל על חבריו
 כלום משי' מעיד דלא נוגע
 בעדות: וכי קנו מידו. מעיד
 לו והלא נוגע בעדותו הוא
 מפני שבעמיהו זה המעיד
 בפני חוב חוב שלו. והואיל
 דקנו זה מזה דומה כמכור
 זה לזה וכמכר לשותפו
 לאחר שנחייב מן
 הלוחם והשופעבר לו מהו
 שמכר ומשי' מסייע
 לשותפו כדי שישל בעל חוב
 שלו ויטרפנה ממנו בשביל
 חובו כי היכי דלא מקרי ליה
 חובו ואלא ישי' דאמר רבין
 כו'. והני שותפין נמי
 דקנו זה מזה שאם אבד
 אחד מהם חלקו שיהווה על
 האחר: והכא כפי ספקין.
 דמצי מעיד דקביל עליה
 אחריות: דאית דמאן
 קבילו עליהן. אי דלמא
 אחריות של כל אדם בעולם
 שאם יבא שום אדם ויערער
 עליו ויזכיר מידו שיהווה
 וישל חצי מחלקו של
 חברו: כל שכן וכל שכן
 דנוגע בעדות הוא דקביל
 אם מאבד חברו לחלקו ויחווה
 עלי: אלא שקביל עלי כלבד
 אחריות דאיתא מחמתה.
 דאי טרף לה בעל חוב דאיתו
 מפני זה ויכין דקבל לו
 אחריות בשביל עצמו וכל
 הבא מכחו לאו נוגע בעדות
 הוא למטרען דלמא שאין
 בלא בשבילו נתאמן: וכי
 מאבד נפשיתו. מכל וכל
 ומכיו של שותפו מי מסתלק
 רובי' שיהיה כיון שישל כלבד
 חצי מעיד: אין דנין. הגב:
 בדיני אחרת העיר. משום
 דנוגעי' בדבר הן: ואין
 מביי' ראי' עדות: וזא
 איתא. שותפו מצי מסלק
 לסתלקו תרי מאותה העיר
 מחלקי של ספר תורה
 ולידיי' אלא ש"מ דלא מצו
 לסלקו נפשיתו מספר
 תורה והואיל שותפין אינו
 משהיה חלקו ויחילה וכו'
 להיכא דאמר שותפו אין לי
 עסק בה היכי מסתלק:
 דלשמיעה קאי. ולא מצו
 לסלקו נפשיתו דלא מצי
 לסתומי אודניהו שלא
 לשמוע מספר תורה אבל
 הכא גבי שדה מצו לסלקו
 נפשיתו דכאמרי' אין דנין.
 וישת' חצי מעיד: וכן ס'ת'
 קאמר. נתן מנה לבני עיר
 לקנות ס'ת' דלשמיעה קאי:
 והסתברא. למטרענות היא
 המצות לאקשורי' ניהילי וכו'
 עניי' שקבילי הגנה ודייני'
 גמירי' וכו'. והכל עניי'
 אצל ס'ת'. דכל אדם צריך
 לה: ובגמירי' דרמו עלייהו.
 ובעניי' העיר לפרנסן
 ומשי' אין דנין בדייני' העיר
 מהוה דכל זמן שמעות מנה
 שותפין אין צריכין
 ליתן: אחרים לעניי' ונוגעי'
 בדבר הן: ואידך ליה. כמה
 נתן כל ביה"ב בחודש
 לעניי'. ניתבו בי תרי

והכי קאמר שנוטל שבצח המגיע לכתמים כארסי' שלה (א) יסתלקו אותו כמו קבלן כמו שעושי' לנטוע שלא ברשות שמסלקין אותו בךך אפי' משדה העשויה ליטע ובשדה שאין עשויה ליטע כו' פי' ועוד שגם בשדה שאין עשויה ליטע נוטל כמו עשויה ליטע * מה שאין כן בנוטע שלא ברשות: *אין י עסק בה לא אמר כלום. *ואת דנפרק השולח (גיטין דף מג: ושם) גבי מוכר עבדו לנכרי כו' אמר היכי דמי אזו דכתב ליה לכתובתו ממנו אין לי עסק בה אלמא אין לי עסק בה הוי לשון טוב ואורי' דאין לי עסק בה משמע אלא תהא לעצמך וגבי עבד דמהני הרי את לעצמך * מהני נמי אין לי עסק בה אצל בשדה דלא שייך למימר הרי את לעצמך כי אמר נמי אין לי עסק בה לא אמר כלום דקוין דליכא לפרושי' אין לי עסק בה אלא תהא לעצמך גבי שדה כמו גבי עבד לא משמע גבי שדה אין לי עסק בה אלא סילוק דין ודברים כדמוכח בכריתות (דף טז:):

מפני שמעמדה בפני בעל חובו. ואי' מלא אירע מפני שמעמדה (א) תיפוק ליה משום דלא ינחא ליה דמיהו תרעומת עליו כדלמרי' בפ"ק דב"ק (דף טז:): ראונין שמכר שדה לשמעון שלא באתיות ואמת בעל חובו וקטרפין לה מנייה דינא הוא דלמאי ראונין ומשעתי דינא צדיקה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים ידי את דא"ל לא ינחא לי דמיהו לשמעון תרעומת עליו לא ינחא לי עילואי וי"ל דאין נפסל בשביל כך לעדות א"ל הכא מיירי אפילו צמיר צה שיהא שלו דליכא תרעומת: **וארסי' רבין** שבו תרי מינייהו ורסי' רבין. וא"ת והא צעיני (א) תחילתו וסופו בכשרות והכא הוי תחילה צפסול והוי כמו קרוב ונמרחק * ואורי' דלא שייך תחילתו צפסולות הכא כיון שאין פסולות תלו בגוף * אלא צממון (א):

ה"ג ותסברא עניי' שקבילי ודייני' מייספלי [אלא] ה"ג בספר תורה ואמאי קרי להו עניי' כו' (א):

אמאי

אמאי מועדין זה על זה: ונוגעי' צעדון סן. דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהן ונמלא לעצמם מעיד: דכפז ליה. האי מעיד להאי מחזיק דין ודברים אין לי עמך בכל השדה ואפילו על חלקי שהכל שלך והכי משמע דין ודברים לא יהא לי על שדה זו ולשון חכמים והלכך כיון דנתן לו חלקו מעיד עליה ללא נוגע צעדות הוא. והכי נמי הוה מצי לתרוי' כשהקנה לו חלקו אלא רבותא נקט לאשמעינן דכתיב האי גוונא הוי לשון מתנה: מאי הוי. הרי אינו לשון מתנה ואמאי נוגע צעדות הוא: האומר לחבירו. שותף: ואין לי עסק בה. כלומר לא יהא לי עסק בה ומכלל אמת שומע אלא הכל יהא שלך אלא שלא הוילא הדבר צפירוש מפיו: ודי יפו מסולקוס אלא אמר כלום. דכיון דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יהא לי חלק בו אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא הולאי שלא יהא לי חלק בשדה זו וכל זמן שלא אמר יהי נתון לך שדה זו לא יהא עדיין מרשותו ואין תופס לשון זה אלא דבר שעדיין לא זכה בו והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיצוה הזמן שמעיד עליו לזכות בלאו דבר דאין אדם וזכה דבצר בעל כרחו דלקמן צפירקין (דף מט:):

ובכחוצו (דף טז:): דמלה הצאה לו לאדם לאחר מכן מתנה עליה שלא יירשנה אבל מכיון שכבר הדבר שלו הוא והוא אומר לא יהא שלי לא אמר כלום דבעל כרחו יהיה שלו כל זמן שלא יתנהו לחתים. כן נראה צעתי ועיקר והכי מוכח לקמן צפירקין (שם):

וי"מ דמשום הכי לא אמר כלום דקאמר אין לי דין ודברים ולא קאמר לא יהא ונמלא שהוא מכוב שהרי יש לו חלק בו והוא אומר אין לי שבשם הוא דאין זה לשון הגמ' לומר צדום מקום לא יהא והכי מוכח לקמן דקמשי' הכא במאי עסקין בשקנו מידו ולא קא מתרץ באומר לא יהא: כשקנו מידו. שותף חצירו קנה מידו בקנין סודר והשתא דליכא קנין מועיל התנאי: וכי קנו מידו מאי הוי.

אמאי

אמאי מועדין זה על זה: ונוגעי' צעדון סן. דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהן ונמלא לעצמם מעיד: דכפז ליה. האי מעיד להאי מחזיק דין ודברים אין לי עמך בכל השדה ואפילו על חלקי שהכל שלך והכי משמע דין ודברים לא יהא לי על שדה זו ולשון חכמים והלכך כיון דנתן לו חלקו מעיד עליה ללא נוגע צעדות הוא. והכי נמי הוה מצי לתרוי' כשהקנה לו חלקו אלא רבותא נקט לאשמעינן דכתיב האי גוונא הוי לשון מתנה: מאי הוי. הרי אינו לשון מתנה ואמאי נוגע צעדות הוא: האומר לחבירו. שותף: ואין לי עסק בה. כלומר לא יהא לי עסק בה ומכלל אמת שומע אלא הכל יהא שלך אלא שלא הוילא הדבר צפירוש מפיו: ודי יפו מסולקוס אלא אמר כלום. דכיון דכבר יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יהא לי חלק בו אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפלה הוא הולאי שלא יהא לי חלק בשדה זו וכל זמן שלא אמר יהי נתון לך שדה זו לא יהא עדיין מרשותו ואין תופס לשון זה אלא דבר שעדיין לא זכה בו והוא מתנה עליו שלא יהא שלו כשיצוה הזמן שמעיד עליו לזכות בלאו דבר דאין אדם וזכה דבצר בעל כרחו דלקמן צפירקין (דף מט:):

ובכחוצו (דף טז:): דמלה הצאה לו לאדם לאחר מכן מתנה עליה שלא יירשנה אבל מכיון שכבר הדבר שלו הוא והוא אומר לא יהא שלי לא אמר כלום דבעל כרחו יהיה שלו כל זמן שלא יתנהו לחתים. כן נראה צעתי ועיקר והכי מוכח לקמן צפירקין (שם):

וי"מ דמשום הכי לא אמר כלום דקאמר אין לי דין ודברים ולא קאמר לא יהא ונמלא שהוא מכוב שהרי יש לו חלק בו והוא אומר אין לי שבשם הוא דאין זה לשון הגמ' לומר צדום מקום לא יהא והכי מוכח לקמן דקמשי' הכא במאי עסקין בשקנו מידו ולא קא מתרץ באומר לא יהא: כשקנו מידו. שותף חצירו קנה מידו בקנין סודר והשתא דליכא קנין מועיל התנאי: וכי קנו מידו מאי הוי.

אמאי

(א) כמותו פה. כה. גיטין סו.
 (ב) לקמן מט. כריתות דכ:
 (ג) [לקמן מד], א. כתיב:
 (ד) ועל כן [לקמן קסח].
 (ה) [ועי' מוס' גה. נה. ד"ה ורי"מ חילן].

גלוין הש"ס

רשב"ם ד"ה ליחלקו בו ויקנו מידו. קשה לו הא קי"ל דמלו ולא תמיאשו העבדים שיהא אינו יכול להקדיש ואלו כן א"י להקנות ובמקום הארבעה עשר: ר"ם ד"ה וליחלקו בו ואורי'. עי' כתיב"ל קדושין דף מג ע"ב ד"ה והשתא ועי' מה דף ג ע"א מוס' ד"ה ורי"מ: בא"י כותב: אלא בכמה: עי' מוס' צעדות דף לג ע"א ד"ה קרובים:

הגהות הב"ח

(א) ר"ם ד"ה (בדף הקודם) שם וכו' פלגים שלא יחלקו אותו מו: (ג) ד"ה מפני וכו' מאי חריב מפני שמעמדה בפני ב"ח תיפוק:

מוסף רש"י

האומר לחבירו. טען שדה של שותפין ואמר האמת לחבירו אמת מן הלבושם הללו. בין כסמיה בין בארמיה (בכחוצו טז:). ואין לי עסק בה. למה מכל לעולם הללו (גיטין טו:). לא אמר כלום. דאין כאן לשון מתנה (בכחוצו טז:). ולא אמר כלום (בכחוצו טז:). ומתאם שיהא שלך כרץ לכבוד לשון מתנה (גיטין טו:). דאין לו לשון מתנה שאמר לא יהא לי חלק בעל דעל כרחו הרי הוא של עד שאמר לחבירו שני נתון לך שני מנהו לו על מוקפתו לל מי שיראה (קטן טז:).

מוסף תוספות

א. שהיה ברשות דינו שיהוה שדה בין עשירי ליתע בין אין עשויה לעושה לחלוץ עמו הפירות מן שברשות הורירו. מוס' י"ד: ב. שהעבד וזכה בעצמו. רשב"ם גיטין מג: ג. דאין כאן לשון הקנאה ולא לשון הפקר וכו' ונרע ממחילה דלא מניח בקרקע. רשב"ם ט: שאלה נאמר תחילתו בהשקנה אלא במי שחייב קרוב ונתרחק או פסול הגוף אחר. שהרי זה מעיד למי שדה קרוב בשעת ראי' אבל כאן שעכשיו שותף, מממון זה אין זה מעיד לקרוב ולא למי שדה קרוב בשעת ראי' שהרי מן אחרים הוא ולא שלו ולאחרים הוא מעיד. ז. פירוש התורה נעני'. א. אומר לו כן שאין להעמיד ברייתא במבומ שמלכה וישתדו הרדינים בכבוד העניים אלא בעי' כ"מ מירי. מוס' י"ד:

רבינו גרשום

ומעידין זה על זה כדאמר לעיל: ואמאי מעידין זה נוגעי' בעדותן הן: משום דאם האחד היה מאבד חלקו היה חזרו זה שאבד והיה נוטל חצי מחלקו של חברו והליכך מסייע לשותפו כה שלא יפסידו הוא עצמו: הכא במאי עסקין. דמצי מעיד: לו: דכתב ליה. כל חד לחבירו: דין ודברים אין לי על שדה זו. של חברי ואפי' מאבד אחד חלקו (א): והא

מנייהו מאי דקין להו ובתר הכי נדייניו דהשתא לא נעבי: אפי' ניהא להנהו דיני. ונרווחו עניי העיר ולא יצטרכו ליתן להם כל כך ומשי' אין דנין: